

Transactiekosten

“Stay behind the metal bar and wait until you’re called!” Geïrriteerd overzag de zwaarbewappende bewaker het groepje bezoekers. Het was koud, en nu begon het ook nog zachtjes te regenen. Een meisje van begin twintig hilde in stilte. “If you have a mobile phone please open it and remove the battery.” De bewaker veegde met een plastic kaartje over ons exemplaar. Uit zijn norse stilzwijgen maakten we maar op dat onze telefoon deze test had doorstaan. “You gave your phone to some stranger?” Enigszins ongemakkelijk keek de bewaker het huilende meisje aan. “Well, that’s your responsibility. We’ve never instructed you to do so. We only wanted to check it.” Het snikken werd nu hoorbaar. Al haar intiemste contacten met de Noorderzon vertrokken. “You can come in now. Please follow the designated steps.” Langzaam schuifelden we richting de ingang van het Amerikaanse Consulaat in Amsterdam.

Toen de uitnodiging op de mat lag, sprongen we een gat in de lucht: een verblijf van zes maanden aan een Amerikaanse universiteit, welke wetenschapper wil dat nou niet? De kinderen zijn nog jong; zes maanden op een *international school* overleven ze wel. En de werkgever van vrouwlief zal misschien wel onbetaald verlof willen verlenen. Tijdens een verkennend bezoek ter plaatse was de schoolkeuze snel gemaakt: een kleinschalige Montessori-school op steenworpafstand van de campus. Een private school, dat wel. Maar zoals alles in de VS ontkomt ook het basisonderwijs niet aan de mores van de markt. Als klap op de vuurpijl bleek het onbetaalde verlof geen probleem; de voorbereidingen voor ons verblijf in de VS konden beginnen!

Amerika, het land van onbegrensde mogelijkheden, het land waar werken loont, het land waar ruim 45 miljoen mensen onder de armoedegrens leven, het land dat George Bush evenzo makkelijk inwist

selt voor Barack Obama, het land, kortom, met heel vele gezichten. Het land ook waar de mondiale topuniversiteiten gevestigd zijn. Door de torenhoge collegegelden kunnen universiteiten topsalarissen betalen aan toponderzoekers, en hen voorzien van de beste onderzoeksfaciliteiten. Om daar te mogen werken, met als bonus mee te draaien in een samenleving die gestoeld is op keiharde economische principes, is voor een econoomonderzoeker een droom die uitkomt. Maar ook deze *american dream* is gemakkelijker gedroomd dan verwezenlijkt. De transactiekosten liegen er niet om: dubbele woonlasten, afscheid van schoolvriendjes, verplichte verhoging van de ziektekostenverzekering, noem maar op. Maar de grootste kosten worden gemaakt door de jongens en meisjes van *homeland security*: de Amerikaanse immigratiedienst. Niet alleen eisen zij inzage in tal van persoonlijke documenten, ook wordt er een grondig antecedentenonderzoek gedaan. De apotheose van al dat gesnuffel is een bezoek aan het Amerikaanse Consulaat alwaar je ondervraagd wordt over je beweegredenen om de VS te bezoeken. Het geringste smetje is al voldoende om het visum te weigeren. *Go with the flow* is het devies, ook als dat een uur vernikkelen voor de deur van het Amerikaanse Consulaat betekent.

Transactiekosten kunnen verwoestend uitwerken. In het ergste geval zijn ze zo hoog dat een wederzijds voordelige ruil niet tot stand komt. “Ik wilde wel naar de VS, maar het gedoe rondom de visumverstreking was het me niet waard.” Transactiekosten zijn ook verantwoordelijk voor het ontstaan van tal van instituties, een inzicht waar in 2009 de Nobelprijs Economie voor is vergeven. Terecht zijn transactiekosten een belangrijk onderdeel van het vernieuwde examenprogramma economie. Leerlingen moeten begrijpen waarom bepaalde instituties er zijn, welk marktfalen ze oplossen en welke transactiekosten er geïnternaliseerd worden. Leerlingen moeten ook uitgedaagd worden om met nieuwe oplossingen te komen. “Bedenk een institutie dat het lemons probleem oplost.” En

leerlingen moeten begrijpen dat transactiekosten ook vanzelf verlaagd kunnen worden. In een ideale wereld bestaan ze niet. In die wereld vertrouwen we elkaar blindelings en kan het Amerikaanse Consulaat haar deuren sluiten.

Nadat we de toegangspoortjes gepasseerd waren, en alles van metaal of anderszins verdacht hadden ingeleverd, mochten we plaats nemen in een bedompte ruimte, wachtend op onze ondervraging. Even viel mijn blik op het vuurwapen van de bewaker, een stoïcijnse ambtenaar die de wachtenden in zich opnam. Paradoxaal genoeg moest ik toen denken aan een quote van Ayn Rand, auteur van *Atlas Shrugged*, een utopische roman waarin *laissez-faire* kapitalisme gekoppeld aan een marginale overheid worden verheerlijkt, en dat na de Bijbel voor Amerikanen het belangrijkste boek is dat richting geeft aan hun leven: “A government is the most dangerous threat to man’s rights: it holds a legal monopoly on the use of physical force against legally disarmed victims.”

Jeroen Hinloopen

Hoogleraar Economie aan de UvA en onderwijlsdirecteur van de Amsterdam School of Economics.

Reacties naar: J.Hinloopen@uva.nl

